

մեր նախնեաց պատուական լեզուն, գրաբարը, իր ահաւոր քերականութեամբը, զոր սորված ըլլալ յաւակնելու համար, ըստ մեր քերթող վարժապետին վկայութեան, ութ անգամ առնուազն ծայրէ ի ծայր գոց խմած ըլլալ անհրաժեշտութիւն մըն էր: Մենք դպրութիւնը (Մ. Գարազաշ), անկէ յետոյ Տաքերբը (Բագրատունի) մեր տուններուն ծակոժուկներուն չափ կը ճանչնայինք ու երբեմն ալ վարժապետին բացակայութեանը գաղտուկ նայլածք կը պատցնէինք: Զարգացելոցին (Բագրատունի) վրայ ու կը լուծէինք, որ լրումն էր իմաստութեան: Գեղի վարժատան սա դասերը Պրոսա չեղան անշուշտ գահընկէց: Բայց կը յիշեմ, թէ մեր փառասիրութիւնը փոխադրուած էր ուրիշ լեզուներու: Երիտասարդ մը, որ կարճ վիզ մը ու երկու մանուկ պարունակելու բաւ փոր մը ունէր ու կ'արդարացնէր իր մականունը, Զօրպանեան, Կուրտիկեանի իր աշակերտութիւնը կ'արժեւորէր վարպետին պէս քերթուածներ գրելով գահակալութեան տարեդարձներու հանդէսներուն կարդացուող, հաւանութեանը արժանանալով կուսակալին, իւլեմաներուն, արաբերէնի փաթթոցաւոր դասախօսներուն, իրենց շատ խորթին լեզուին ու ճոխ յանգերուն համար: Կը կրկնուէր գրաբարին բախտը, այսպէսով թուրքերէնին վրայ: Ու կը յիշեմ դարձեալ, որ դաս առինք Փրանսերէն, Դաւիթ Փելթոֆճեան անուն իմաստուն տնօրէնէ մը, ա'յնքան իմաստուն, որ խելքը չսեղմելով գանկին տակ, ծակած էր ոսկորը մէկ կէտէն ու ցցունք կազմած հալկիթին ձեւով, նստելով ճիշդ գագաթին, բուն ուղեղը՝ հարկաւ, ուր պէտք է դիզուած ու մամուլի տրուած ըլլալու էին օտար լեզուին բոլոր բառերը եւ օրէնքները: Ու 1900ի վարժարանի մը համար ընթացիկ բոլոր ութիւնները, մինչեւ իսկ Ազգանագի նշանաւոր Գրագիտութիւնին առաջին հատորը, Ոնը, մեր գեղի մեծ կարգերուն նարտասանութիւնը փոխարինող՝ ինչպէս կը հաւաստէր զայն աւանդող բազմահռչակ բանաստեղծը, հեղինակ՝ Վարդ եւ Շուշան